

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Forsknings- og høyere utdanningsministeren

Stortingets presidentskap
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/4691-

15. januar 2024

Prop. 126 L (2022-2023) Lov om universiteter og høyskoler – rettbrev (obligatoriske aktiviteter)

Kunnskapsdepartementet har mottatt en henvendelse fra Sivilombudet med orientering om ombudets uttalelse i sak [2023/4774](#). Uttalelsen gjelder retten til å gå opp til eksamen og i hvilken grad denne retten kan begrenses gjennom at institusjonene fastsetter krav om obligatoriske aktiviteter som undervisning, kurs, arbeidskrav og praksis for å kunne gå opp til eksamen.

Sivilombudet legger i sin uttalelse til grunn at institusjonene bare kan fastsette krav om obligatoriske aktiviteter som vilkår for retten til å gå opp til eksamen dersom den obligatoriske aktiviteten gir en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen, og denne kompetansen ikke kan prøves på eksamen. Ombudet peker på at ordlyden i dagens universitets- og høyskolelov § 3-10 andre ledd er foreslått videreført i forslaget til ny lov § 11-4 andre ledd, men at omtalen i proposisjonen legger til grunn et annet innhold enn det ombudet legger til grunn som gjeldende rett. I proposisjonens punkt 15.5.4 og i merknaden til § 11-4 er det lagt opp til at institusjonene kan stille krav om obligatoriske aktiviteter dersom de gir et faglig utbytte, en vesentlig kompetanse eller en ferdighet som er nødvendig for å kunne få et fullt utbytte av undervisningen. Videre er det lagt opp til at det skal være opp til institusjonene selv å kunne kreve obligatorisk oppmøte (obligatorisk undervisning) som vilkår for å kunne gå opp til eksamen dersom de mener at deltagelse er viktig for studiekvaliteten.

Sivilombudet peker på at dersom deltagelse av hensyn til studiekvaliteten alene skal kunne settes som vilkår for å ta eksamen, vil dette være en vesentlig endring fra det som tidligere har vært uttalt som formålet med den frie eksamensretten. På denne bakgrunn ber ombudet departementet vurdere om det er grunn til å klargjøre lovforslagets hovedregel om fri eksamensrett, og hvor omfattende begrensningene i denne skal være.

Departementet vil på denne bakgrunn klargjøre overfor Stortinget at hensikten med omtalen i punkt 15.4.4 har vært å utvide institusjonens handlingsrom til å selv fastsette obligatoriske aktiviteter, inkludert krav om obligatorisk undervisning. Departementet har ikke foreslått å endre ordlyden i lovbestemmelsen fordi denne er formulert helt generelt, og ikke inneholder den begrensningen som Sivilombudet har lagt til grunn. Departementet er enig med Sivilombudet i at forarbeidene til dagens lov og juridisk litteratur, tilsier at institusjonenes adgang til å stille krav om obligatoriske aktiviteter i dag er begrenset til aktiviteter som gir en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen, og som ikke kan prøves på eksamen. Departementet mener imidlertid at en slik tolkning ikke bør videreføres og at institusjonene bør ha større handlingsrom til å fastsette krav om obligatorisk undervisning, jf. punkt 15.5.4 i proposisjonen.

Departementet ser at utstrakt bruk av obligatoriske krav, vil begrense muligheten til å ta eksamen som privatist. Samtidig må institusjonene ha tilstrekkelig handlingsrom for å kunne tilby høyere utdanning av høy kvalitet. Departementet mener at institusjonene er nærmest til å balansere de ulike hensynene og at vi må ha tillit til institusjonenes faglige vurderinger av hvilke krav som skal stilles for å kunne gå opp til eksamen.

Departementet vil også understreke at forslaget i § 11-4 andre ledd gir universiteter og høyskoler adgang til å gi forskrift om aktiviteter som er obligatoriske for å kunne gå opp til eksamen. Forslaget er ikke til hinder for at institusjonene fastsetter ulike krav for studenter ved insitusjonen og privatister dersom det er saklige grunner for det. Dersom begrunnelsen for et krav om obligatorisk undervisning er å sikre deltagelse av hensyn til studiekvaliteten for dem som er tatt opp som studenter på studiet, kan det være saklig å unnlate å ha et tilsvarende krav for privatister ettersom disse uansett ikke deltar i undervisningen. Dersom begrunnelsen for et krav om obligatorisk undervisning er at undervisningen gir en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen og som ikke kan prøves på eksamen, vil derimot kravet måtte gjelde både studenter og privatister. Departementet vil klargjøre dette overfor universitetene og høyskolene dersom Stortinget legger departementets vurderinger til grunn for vedtak om ny lov.

Med hilsen

Sandra Borch